

 **kademia
emokracji**

kademia emokracji

www.akademia-demokracji.pl

**Zostań
mężem
zaufania**

System demokratyczny opiera się na wolnych i uczciwych wyborach. Po czteroletniej kadencji parlamentarnej obywatele dokonują oceny rządzących i decydują, w czyje ręce powierzą stery władzy na kolejne lata. Należy dokładać wszelkich starań, by zagwarantować pełną uczciwość tego procesu oraz dać wszystkim stronom politycznego sporu równe prawa do uczestniczenia w transparentnej kampanii wyborczej oraz w finałowym elemencie – głosowaniu i liczeniu głosów. Kluczowymi kwestiami są zatem aktywizacja wyborców oraz edukacja w zakresie prawa wyborczego. Im wyższa frekwencja, tym silniejszy mandat do sprawowania władzy. W interesie wszystkich obywateli Rzeczypospolitej Polskiej jest jak najliczniejszy udział osób uprawnionych do głosowania w procesie wyłaniania reprezentantów społeczeństwa. Jednak poza masowym uczestnictwem nie mniej istotne jest budowanie zaufania wobec procesu wyborczego i liczenia głosów. W demokracji kontynuowanie lub zmiana władzy musi następować w sposób zgodny z prawem, w uznaniu przez naród wyniku wyborów i w poszanowaniu instytucji państwa. Niezwykle istotne są zatem dwie kwestie – przekonywanie obywateli do zaangażowania się na rzecz kontroli uczciwości wyborów oraz edukacja z zakresu prawa wyborczego.

Niniejsza publikacja stanowi element szerokiej, ogólnopolskiej inicjatywy Akademia Demokracji, stworzonej przez Fundację Niezależne Media. Mamy nadzieję, iż przyczyni się ona do wzrostu świadomości obywatelskiej i wzmocni poczucie odpowiedzialności za umacnianie standardów demokratycznych w naszym państwie.

Katarzyna Gójska

1.

Instytucja mężów zaufania w polskim prawie wyborczym

s.4

2.

Kompetencje mężów zaufania wynikające z wytycznych PKW

s.8

3.

Obserwator społeczny

s.14

4.

Członkowie komisji wyborczej

s.20

5.

Obwodowa komisja wyborcza

s.24

6.

Zadania członków komisji wyborczych dotyczące liczenia głosów i sporządzania protokołu

s.28

7.

RODO

s.34

8.

Zasady prowadzenia kampanii wyborczej

s.38

9.

Rejestr wyborców

s.42

10.

Możliwości działania obywatelskiego na rzecz bezpłatnego transportu do lokali wyborczych

s.44

1.

Instytucja mężów zaufania w polskim prawie wyborczym

Aby wybory były sprawiedliwe i uczciwe, możemy jako obywatele podczas ich przeprowadzania przyjąć na siebie funkcję męża zaufania lub obserwatora społecznego.

W dzisiejszych czasach opanowanych przez media, internet i różnego rodzaju portale społecznościowe obserwuje się coraz mniejsze zaangażowanie społeczeństwa w politykę i życie społeczne. Pomimo dużej ilości rozwiązań technicznych, organizacyjnych, zapominamy często o naszym konstytucyjnym obowiązku i prawie, czyli możliwości głosowania, a tym samym wybrania naszego przedstawiciela w rządzie. Demokracja (gr. *dēmos* „lud”, *krátos* „władza” – dosł. „rządy ludu, ludowładztwo”) – to jeden z typów ustroju państwa, zakładający udział obywateli w sprawowaniu władzy. Wybory są jednym z podstawowych mechanizmów demokracji, umożliwiając obywatelom wyłonienie swoich przedstawicieli do organów władzy. Każdy nasz głos daje szansę naszemu kandydatowi na to, by został wybrany i był naszym reprezentantem w rządzie.

Kim jest mąż zaufania?

Aby wybory były sprawiedliwe i uczciwe, możemy jako obywatele podczas ich przeprowadzania przyjąć na siebie funkcję męża zaufania lub obserwatora społecznego. Mężowie zaufania działają w ochronie interesu publicznego, ponieważ ich działalność, a także poświęcenie mają wielkie znaczenie zarówno dla zapewnienia zasady wolnych wyborów, jak i zasady tajności głosowania oraz ich udział pozwala na zaangażowanie się społeczeństwa w proces wyborczy. Praca, a także udział czynny w obserwacji wyborów pozwalają wykryć i udaremnić możliwe nieprawidłowości wyborcze dokonywane w lokalu wyborczym.

Mężowie zaufania to osoby obdarzone zaufaniem kandydatów i ich komitetów wyborczych, którym powierzono odpowiedzialne obowiązki społeczne. Są oni przedstawicielami kandydatów i ich komitetów wyborczych, reprezentującymi ich interesy w czasie głosowania, ustalania wyników głosowania w obwodzie głosowania i ustalania wyników wyborów. Instytucję mężów zaufania reguluje Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy.

Jak wskazano powyżej, aby zrealizować przyznane prawo do obserwacji czynnej wyborów, mężowie

zaufania muszą otrzymać stosowne zaświadczenie, które musi być zgodnie ze **WZOREM 1 (s.7)** określonym przez Państwową Komisję Wyborczą.

Mężowi zaufania wyznaczonemu do obwodowej komisji wyborczej w obwodzie głosowania utworzonym za granicą zaświadczenie może być przekazane, najpóźniej w dniu wyborów, telefaksem lub w formie elektronicznej za pośrednictwem konsula.

Instytucja mężów zaufania nie jest powołana (przez pełnomocnika wyborczego komitetu lub osobę przez niego upoważnioną) do pełnienia nadzoru nad działalnością jedynie obwodowych komisji wyborczych, lecz także do obserwacji prac Państwowej Komisji Wyborczej, okręgowych komisji wyborczych czy terytorialnych komisji wyborczych.

Mąż zaufania musi mieć czynne prawo wyborcze do Sejmu

Instytucja mężów zaufania daje możliwość współpracy między organami administracji wyborczej, organami wymiaru sprawiedliwości – Sądem Najwyższym i sądami okręgowymi – a obywatelami. Można stwierdzić, iż decydując się na bycie mężem zaufania, mamy władzę, by kontrolować rzetelność przebiegu głosowania i ważność wyborów, a także reagować na wszystkie nieprawidłowości w pracy członków komisji.

Kto wyznacza mężów zaufania?

Mężowie zaufania są wyznaczeni przez pełnomocników wyborczych (lub upoważnione przez nich osoby) **komitetów wyborczych, które zarejestrowały kandydatów.**

Pełnomocnik wyborczy lub osoba przez niego upoważniona ma prawo wyznaczyć po jednym mężu zaufania do komisji wyborczych.

Jeżeli komitet wyborczy nie zarejestrował kandydatów lub list kandydatów we wszystkich okręgach wyborczych, mężów zaufania reprezentujących ten komitet można wyznaczyć tylko do obwodowych komisji wyborczych na obszarze okręgu, w którym komitet ten zarejestrował kandydata lub listę kandydatów.

Mężowie zaufania danego komitetu wyborczego mogą zmieniać się w ciągu pracy komisji. Dlatego bardzo ważne jest zaplanowanie działania i dnia pracy przez koordynatora mężów zaufania. Należy pamiętać, iż liczenie głosów może okazać się procesem długim i trwać do późnych godzin nocnych, dlatego wskazane jest zaplanowanie dnia obserwacji. Mąż zaufania musi być skupiony i wyczulony na każde nieprawidłowości komisji podczas liczenia głosów, a w związku z tym powinien być wypoczęty. Po zamknięciu lokalu wyborczego po zakończeniu głosowania, mężowie zaufania nie mogą się zmieniać w trakcie czynności komisji związanych z ustalaniem wyników głosowania w obwodzie.

Kto może zostać mężem zaufania?

Mąż zaufania musi mieć czynne prawo wyborcze do Sejmu. Czynne prawo wyborcze przysługuje osobom, które najpóźniej w dniu wyborów ukończyły 18 lat, a prawo wyborcze nie zostało im odebrane poprzez prawomocny wyrok sądu lub Trybunału Stanu, a także – co istotne – nie są ubezwłasnowolnione prawomocnym orzeczeniem sądu.

Pełniąc funkcję męża zaufania, nie można jednocześnie:

- kandydować w danych w wyborach;
- być komisarzem wyborczym;
- być pełnomocnikiem wyborczym;
- być pełnomocnikiem finansowym;
- być urzędnikiem wyborczym;
- być członkiem komisji wyborczej.

Jednak nie każda osoba, która spełnia powyższe kryteria i wyrazi taką wolę, zostanie mężem zaufania. Należy pamiętać, że ostateczną decyzję podejmuje pełnomocnik wyborczy i ma on w tym zakresie swobodę doboru.

Mężowie zaufania przed przystąpieniem do swoich czynności przedstawiają przewodniczącemu komisji:

- dokument tożsamości;
- zaświadczenie (jeżeli zaświadczenie wystawiła osoba upoważniona przez pełnomocnika wyborczego, mąż zaufania okazuje również kserokopię tego upoważnienia).

Przewodniczący komisji informuje mężów zaufania o przysługujących im prawach i wskazuje miejsce w lokalu komisji, z którego będą mogli obserwować przebieg czynności wykonywanych przez komisję.

Mąż zaufania może pełnić tę funkcję także poza miejscem swojego stałego zameldowania (czy ujęcia w rejestrze wyborców).

Podczas obecności w lokalu wyborczym mężowie zaufania zobowiązani są do noszenia identyfikatorów. Mogą one zawierać wyłącznie: imię (imiona), nazwisko, funkcję („mąż zaufania”), nazwę komitetu wyborczego, który wyznaczył męża zaufania.

Identyfikatory nie mogą zawierać żadnych elementów kampanii wyborczej. W związku z tym niedopuszczalne jest umieszczanie na nich symbolu graficznego komitetu wyborczego lub partii, która utworzyła ten komitet. Takie identyfikatory dla mężów zaufania zapewniają komitety wyborcze.

Choć celem wprowadzenia instytucji męża zaufania było zachęcenie do brania udziału obywateli w życiu publicznym, to należy pamiętać, iż ma on na celu zapewnienie ochrony realizacji procedur wyborczych przez członków komisji wyborczych, z uwagi na ochronę interesu publicznego, oraz zagwarantowanie nieskrępowanego wyrażania preferencji wyborczych, z zachowaniem zasady tajności. **AD**

WZÓR 1

Wzór zaświadczenia w poprzednich wyborach (nadal aktualny) wydany UCHWAŁĄ PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ z dnia 30 lipca 2018 r. w sprawie wzoru zaświadczenia dla męża zaufania:

ZAŚWIADCZENIE DLA MĘŻA ZAUFANIA

Ja,
.....
(imię / imiona i nazwisko)

jako pełnomocnik wyborczy – osoba upoważniona przez pełnomocnika wyborczego*, działając w imieniu:

Nazwa komitetu

zaświadczam, że Pan / Pani:

Imię		Drugie imię		Nazwisko	
Numer ewidencyjny PESEL					

został(-a) wyznaczony(-a) na męża zaufania do:

.....
(nazwa komisji wyborczej i, w przypadku obwodowej komisji wyborczej, jej numer)

W**
(miejscowość)

w wyborach
(nazwa wyborów)

zarządzonych na dzień
(data wyborów)

.....
(podpis pełnomocnika lub osoby upoważnionej)

* Jeżeli zaświadczenie wystawiła osoba upoważniona przez pełnomocnika, zaświadczenie należy okazać właściwej komisji wyborczej łącznie z kopią udzielonego upoważnienia.

** W przypadku wyznaczenia męża zaufania do obwodowej komisji wyborczej zaświadczenie dotyczy zarówno obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie, jak i obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie, chyba że zostanie w nim wskazana tylko jedna z tych komisji.

2.

Kompetencje mężów zaufania wynikające z wytycznych PKW

Mężowie zaufania są przede wszystkim reprezentantami kandydatów w komisjach wyborczych. Głównym ich zadaniem jest obserwowanie przebiegu wyborów, sprawdzanie, czy nie doszło do naruszenia procedur wyborczych.

Mąż zaufania ma prawo:

1. być obecny podczas wszystkich czynności komisji, do której został wyznaczony, w szczególności przy:
 - przekazywaniu protokołu przez obwodową komisję wyborczą;
 - przekazywaniu danych z protokołu przez rejonową komisję wyborczą;
 - sprawdzaniu pod względem arytmetycznej poprawności ustalenia wyników głosowania przez pełnomocników;
 - sprawdzaniu prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wprowadzania danych do sieci elektronicznego przesyłania danych;
2. być obecny w lokalu wyborczym w czasie przygotowania do głosowania, głosowania, ustalania wyników głosowania i sporządzania protokołu (Państwowa Komisja Wyborcza dopuszcza, by mężowie zaufania danego komitetu wyborczego mogli zmieniać się w ciągu pracy komisji);
3. wносить do protokołu uwagi, z wymienieniem konkretnych zarzutów (w protokole zamieszcza się adnotację o wniesieniu uwag);
4. być obecny przy przewożeniu i przekazywaniu protokołu do właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia.

Mąż zaufania zawsze otrzymuje kopię protokołu głosowania w obwodzie.

Niedopuszczalne jest utrudnianie przez członków komisji obserwacji mężom zaufania wszystkich wykonywanych czynności.

Mąż zaufania nie może:

- wykonywać żadnych czynności członka komisji;
- pomagać członkom komisji lub instruować ich;
- prowadzić jakiegokolwiek agitacji politycznej w lokalu wyborczym;

- pomagać wyborcom w głosowaniu ani udzielać im wyjaśnień;
- udzielać pomocy w głosowaniu wyborcy niepełnosprawnemu, nawet na jego prośbę (art. 53 Kodeksu wyborczego);
- pełnić funkcji pełnomocnika do głosowania (art. 55 Kodeksu wyborczego);
- liczyć ani przeglądać kart do głosowania przed rozpoczęciem głosowania, w trakcie głosowania i po jego zakończeniu, tj. nie może mieć żadnego kontaktu fizycznego z kartami do głosowania – nie może dotykać kart w żadnym momencie;
- naruszać tajności głosowania; mąż zaufania nie może wchodzić do pomieszczenia za zasłoną zapewniającego tajność głosowania, gdy w pomieszczeniu tym znajduje się wyborca, nawet jeśli wyraził on na to zgodę lub poprosił o to męża zaufania.

W sytuacji gdy działania mężów zaufania wykraczają poza ich uprawnienia, utrudniają pracę komisji, zakłócają powagę głosowania lub naruszają tajność, przewodniczący komisji może wydać polecenia o charakterze porządkowym. Fakt wydania polecenia porządkowego należy odnotować w protokole głosowania.

Rejestrowanie czynności obwodowej komisji wyborczej

Od podjęcia przez obwodową komisję wyborczą czynności przed rozpoczęciem głosowania do podpisania protokołu głosowania, **czynności obwodowej komisji wyborczej na obszarze kraju mogą być rejestrowane przez mężów zaufania** z wykorzystaniem własnych urządzeń rejestrujących. Przepisy Kodeksu wyborczego przewidują wyłącznie rejestrację prac komisji obwodowych (bez transmisji).

Powyższe odbywa się na zasadzie dobrowolności („może” rejestrować, co nie oznacza, że jest zobowiązany), a ponadto z wykorzystaniem własnych urządzeń rejestrujących, a więc na sprzęcie prywatnym.

Mąż zaufania ma prawo:

1. być obecny podczas wszystkich czynności komisji, do której został wyznaczony, w szczególności przy:
 - › przekazywaniu protokołu przez obwodową komisję wyborczą;
 - › przekazywaniu danych z protokołu przez rejonową komisję wyborczą;
 - › sprawdzaniu pod względem arytmetycznej poprawności ustalenia wyników głosowania przez pełnomocników;
 - › sprawdzaniu prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wprowadzania danych do sieci elektronicznego przesyłania danych;
2. być obecny w lokalu wyborczym w czasie przygotowania do głosowania, głosowania, ustalania wyników głosowania i sporządzania protokołu (Państwowa Komisja Wyborcza dopuszcza, by mężowie zaufania danego komitetu wyborczego mogli zmieniać się w ciągu pracy komisji);
3. wносить do protokołu uwagi, z wymienieniem konkretnych zarzutów (w protokole zamieszcza się adnotację o wniesieniu uwag);
4. być obecny przy przewożeniu i przekazywaniu protokołu do właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia.
5. Mąż zaufania zawsze otrzymuje kopię protokołu głosowania w obwodzie.
6. Niedopuszczalne jest utrudnianie przez członków komisji obserwacji mężom zaufania wszystkich wykonywanych czynności.

Mąż zaufania nie może:

- › wykonywać żadnych czynności członka komisji;
- › pomagać członkom komisji lub instruować ich;
- › prowadzić jakiegokolwiek agitacji politycznej w lokalu wyborczym;
- › pomagać wyborcom w głosowaniu ani udzielać im wyjaśnień;
- › udzielać pomocy w głosowaniu wyborcy niepełnosprawnemu, nawet na jego prośbę (art. 53 Kodeksu wyborczego);
- › pełnić funkcji pełnomocnika do głosowania (art. 55 Kodeksu wyborczego);
- › liczyć ani przeglądać kart do głosowania przed rozpoczęciem głosowania, w trakcie głosowania i po jego zakończeniu, tj. nie może mieć żadnego kontaktu fizycznego z kartami do głosowania – nie może dotykać kart w żadnym momencie;
- › naruszać tajności głosowania; mąż zaufania nie może wchodzić do pomieszczenia za zasłoną zapewniającego tajność głosowania, gdy w pomieszczeniu tym znajduje się wyborca, nawet jeśli wyraził on na to zgodę lub poprosił o to męża zaufania.

Zarejestrowany materiał z przebiegu czynności obwodowej komisji wyborczej może być przekazany przez męża zaufania do ministra właściwego do spraw informatyzacji przy użyciu:

- usługi elektronicznej, po uwierzytelnieniu wnioskodawcy, który przechowuje materiał do czasu stwierdzenia ważności wyborów;
- usługi elektronicznej udostępnionej w publicznej aplikacji mobilnej, po uwierzytelnieniu męża zaufania z wykorzystaniem certyfikatu wydane go użytkownikowi publicznej aplikacji mobilnej, który przechowuje materiał do czasu stwierdzenia ważności wyborów.

Minister właściwy do spraw informatyzacji przetwarza wizerunki osób widocznych w zarejestrowanym materiale. Mąż zaufania przetwarza materiał wyłącznie w celu przekazania go do ministra właściwego do spraw informatyzacji i usuwa go niezwłocznie z urządzenia rejestrującego oraz wszelkich – zarówno fizycznych, jak i wirtualnych – nośników pamięci, na których został zapisany, a których mąż zaufania pozostaje posiadaczem, nie później niż do końca dnia następującego po dniu, w którym obwodowa komisja wyborcza przekazała protokół głosowania w obwodzie – komisji wyborczej wyższego stopnia.

Materiały zawierające zarejestrowany przebieg czynności, na wniosek męża zaufania rejestrującego te czynności, mogą zostać zakwalifikowane jako dokumenty z wyborów w rozumieniu art. 8. Wówczas komisja wyborcza pakuje taki materiał, opieczętowuje go oraz przekazuje z innymi dokumentami z wyborów.

Dokumenty z wyborów są przekazywane do archiwów państwowych i mogą być udostępniane. Są przechowywane przez okres co najmniej 5 lat.

Przywileje przysługujące mężowi zaufania

W przeciwieństwie do obserwatora społecznego **praca męża zaufania jest wynagradzana**. Dieta za

pracę męża zaufania wyznaczonego do obwodowej komisji wyborczej przysługuje w wysokości 40% zryczałtowanej diety członków obwodowych komisji wyborczych (dieta członka komisji to 350 zł).

Dieta wypłacana jest wyłącznie tym mężom zaufania, którzy obserwowali głosowanie przez co najmniej 5 godzin i obserwowali cały przebieg ustalania wyników głosowania do momentu podpisania protokołu głosowania. Dieta ta jest wypłacana na podstawie ewidencji czasu przebywania męża zaufania w lokalu wyborczym prowadzonej przez przewodniczącego obwodowej komisji wyborczej, który wydaje zaświadczenie mężowi zaufania, który spełnił warunki niezbędne do wypłaty diety.

Zaświadczenie zawiera imię i nazwisko męża zaufania, oznaczenie obwodowej komisji wyborczej, której przewodniczący wydaje zaświadczenie, stwierdzenie, iż mąż zaufania spełnił warunki niezbędne do wypłaty diety.

Zaświadczenie – sporządzone w dwóch egzemplarzach, z których jeden otrzymuje mąż zaufania, a drugi stanowi dokument z wyborów – jest opatrzone pieczęcią komisji wyborczej oraz podpisane przez przewodniczącego danej komisji.

Dieta jest wypłacana przez wójta po złożeniu w urzędzie gminy wniosku o wypłatę diety wraz z zaświadczeniem, albo jego uwierzytelnioną kopią, w terminie 30 dni roboczych od dnia złożenia wniosku.

Mężowi zaufania w związku z wykonywaniem zadań **przysługuje także zwolnienie od pracy:**

- na dzień głosowania oraz liczenia głosów;
- na dzień następujący po dniu, w którym zakończono liczenie głosów;
- z zachowaniem prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz uprawnień ze stosunku pracy.

W razie zamiaru skorzystania ze zwolnienia od pracy, mąż zaufania jest obowiązany – co najmniej na 3 dni przed przewidywanym terminem nieobecności w pracy – uprzedzić w formie pisemnej pracodawcę o przy-

Kompetencje mężów zaufania wynikające z wytycznych PKW

czynnie i przewidywanym okresie nieobecności w pracy, a następnie – nie później niż następnego dnia po upływie okresu nieobecności w pracy – dostarczyć pracodawcy zaświadczenie usprawiedliwiające nieobecność w pracy wykonywaniem zadań męża zaufania.

Zaświadczenie – sporządzone w dwóch egzemplarzach, z których jeden otrzymuje mąż zaufania, a drugi stanowi dokument z wyborów – jest opatrzone pieczęcią komisji wyborczej oraz podpisane przez przewodniczącego danej komisji. Państwowa Komisja Wyborcza, w drodze uchwały, określi wzór zaświadczenia.

Instrukcje i wskazówki dla mężów zaufania

Wiele instytucji wyznaczając swoich przedstawicieli na mężów zaufania czy obserwatorów społecznych, przekazuje im instrukcje, poradniki i wskazówki dotyczące procedury wyborczej, ze szczególnym uwzględnieniem tego, na co mają zwrócić uwagę podczas swojej pracy.

Najczęściej instrukcje dotyczą:

- › stałej obecności męża zaufania w lokalu wyborczym;
- › koncentracji uwagi na urnie wyborczej – czy jest prawidłowo zaplombowana i w prawidłowy sposób opieczętowana i nikt nie dorzuca do niej żadnych dokumentów;
- › doglądania arkuszy ze spisem wyborców i kart do głosowania podczas pracy komisji, sprawdzania, czy komisja nie sugeruje wyborcom, na kogo należy zagłosować, oraz czy prawidłowo sprawdza tożsamość wyborców;
- › zwracania uwagi na próby odciążenia mężów zaufania od ich obowiązków poprzez proponowanie przerw, poczęstunków;
- › obserwowania składu komisji – czy cały czas jest zachowana wymagana ustawą liczba członków komisji obecnych w lokalu wyborczym;
- › sprawdzania, czy liczba kart do głosowania się zgadza, czy karty były przeliczane, zabezpieczone przed nieuprawnionym wydostaniem się z lokalu wyborczego, czy zostały prawidłowo ostemplowane;
- › obserwacji, czy pieczęć jest prawidłowo przechowywana i nikt niepożądany nie ma do niej dostępu;
- › konieczności podjęcia działań poprzez kontakt z koordynatorem mężów zaufania, Państwową Komisją Wyborczą bądź policją w przypadku stwierdzenia naruszenia prawa i braku reakcji przewodniczącego komisji;
- › sprawdzania podczas liczenia głosów, czy zgadza się liczba wydanych kart, ustalona przez policzenie podpisów złożonych w spisie wyborców;
- › sprawdzania, czy głosy oddane na konkretnych kandydatów zostały przydzielone do odpowiednio pogrupowanych komitetów;
- › dopilnowania, czy zapisy protokołu odwzorowują wyniki fizycznego liczenia głosów;
- › sporządzania notatek o wszelkich nieprawidłowościach, z uwzględnieniem: dokładnego czasu zdarzenia, miejsca oraz wszelkich istotnych informacji na temat samego zdarzenia.

Obecność męża zaufania w lokalu wyborczym powoduje, że część potencjalnych oszustów wyborczych zrezygnuje z planowanych oszustw w obwodowej komisji, obawiając się ich wykrycia. Należy pamiętać, iż praca mężów zaufania jest potrzebna dla zapewnienia bezpieczeństwa prawidłowości wyborów i ich wyników.

AD

**Praca męża zaufania
jest wynagradzana.
Mężowi zaufania
przysługuje także
zwolnienie od pracy.**

3.

Obserwator społeczny

Działalność obserwatorów społecznych może przyczynić się do poprawy jakości procesu wyborczego oraz jego usprawnienia.

Zgodnie z art. 103c Ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy, społeczni obserwatorzy to przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego, którzy są zainteresowani obserwowaniem wyborów jako procesu. Zachowują przy tym pełną bezstronność i nie chcą mieć powiązań z żadnym podmiotem biorącym udział w wyborach (komitetami wyborczymi), pozostając w pełni niezależni. To w sposób zasadniczy różni obserwatorów społecznych od mężów zaufania.

Kto wyznacza obserwatorów społecznych?

Obserwatora społecznego wyznaczają zarejestrowane w Rzeczypospolitej Polskiej stowarzyszenia lub fundacje, do których celów statutowych należą: troska o demokrację, prawa obywatelskie, rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

W statucie stowarzyszenia/fundacji powinien znaleźć się co najmniej jeden z takich celów, natomiast nie jest istotne, w jaki sposób zostanie on sformułowany. Stowarzyszenie i fundacja ma prawo wyznaczyć po jednym obserwatorem społecznym do komisji wyborczych. Fundacje i stowarzyszenia mogą delegować jednego obserwatora, który będzie obecny w lokalu wyborczym w danym momencie. Obserwatorów może być więcej, ale nigdy nie mogą przebywać razem w tym samym czasie w lokalu wyborczym, można więc zorganizować grupę obserwatorów, którzy będą pełnili dyżury w danym lokalu. Najistotniejsze dla pracy obserwatora społecznego jest takie zorganizowanie jego pracy przez koordynatorów, aby obserwacja była ciągła, a przerwy w obserwacji jak najkrótsze.

Organ uprawniony do reprezentowania stowarzyszenia/fundacji wydaje obserwatorowi społecznemu zaświadczenie, którego **WZÓR 2 (s.15)** określa załącznik do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej. Obserwatorowi społecznemu wyznaczonemu do obwodowej komisji wyborczej w obwodzie głosowania utworzonym za granicą zaświadczenie może być przekazane, najpóźniej w dniu wyborów, telefaksem lub w formie elektronicznej za pośrednictwem konsula.

Obserwator społeczny przed przystąpieniem do swoich czynności przedstawia przewodniczącemu komisji:

- dokument tożsamości;
- zaświadczenie.

Uprawnienie do obserwowania wyborów przez obserwatorów społecznych będzie weryfikowane na podstawie wspomnianego zaświadczenia, a w szczególności znajdującego się na nim numeru, pod którym dane stowarzyszenie lub dana fundacja zostały wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego.

Przewodniczący komisji informuje obserwatora społecznego o przysługujących mu prawach i wskazuje miejsce w lokalu komisji, z którego będzie mógł obserwować przebieg czynności wykonywanych przez komisję.

Obserwator społeczny może pełnić tę funkcję także poza miejscem swojego stałego zameldowania (czy ujęcia w rejestrze wyborców).

Można wyróżnić obserwację stacjonarną i „lotną”:

- obserwacja stacjonarna – jeden obserwator przebywa ciągle w tym samym lokalu wyborczym od początku do końca dni wyborów;
- obserwacja „lotna” – obserwator zmienia się w ciągu dnia w lokalu wyborczym, może być kilka godzin w każdym z lokali wyborczych.

Kto może zostać obserwatorem społecznym?

Do obserwatorów społecznych stosuje się odpowiednio przepisy o mężach zaufania, więc mają oni co do zasady te same uprawnienia co mężowie zaufania, jednak z pewnymi wyjątkami. Nie mogą oni bowiem: wносить uwag do protokołu; być obecni przy przewożeniu i przekazywaniu protokołu do właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia.

Obserwator społeczny musi mieć czynne prawo wyborcze do Sejmu. Czynne prawo wyborcze przysługuje osobom, które najpóźniej w dniu wyborów

ukończyły 18 lat, a prawo wyborcze nie zostało im odebrane poprzez prawomocny wyrok sądu lub Trybunału Stanu, a także – co istotne – nie są ubezwłasnowolnione prawomocnym orzeczeniem sądu.

Pełniąc funkcję obserwatora społecznego, nie można jednocześnie:

- kandydować w danych wyborach;
- być komisarzem wyborczym;
- być pełnomocnikiem wyborczym;
- być pełnomocnikiem finansowym;
- być urzędnikiem wyborczym;
- być członkiem komisji wyborczej.

Podczas obecności w lokalu wyborczym obserwatorzy społeczni zobowiązani są do noszenia identyfikatorów. Mogą one zawierać wyłącznie: imię (imiona), nazwisko, funkcję („obserwator społeczny”), nazwę stowarzyszenia/fundacji wyznaczających obserwatora społecznego.

Identyfikatory nie mogą zawierać żadnych elementów kampanii wyborczej. Identyfikatory dla obserwatorów społecznych zapewniają stowarzyszenie/fundacja.

Obserwator społeczny ma prawo być obecny podczas wszystkich czynności komisji, do której został wyznaczony, w szczególności:

- przy przekazywaniu danych z protokołu przez rejonową komisję wyborczą;
- przy przekazywaniu protokołu przez obwodową komisję wyborczą;
- przy sprawdzaniu pod względem arytmetycznej poprawności ustalania wyników głosowania przez pełnomocników, okręgowej komisji wyborczej;
- przy sprawdzaniu prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wprowadzania danych do sieci elektronicznego przesyłania danych;
- być obecny w lokalu wyborczym w czasie przygotowania do głosowania, głosowania, ustalania wyników głosowania i sporządzania protokołu.

Obserwator społeczny ma prawo być obecny podczas wszystkich czynności komisji.

Obserwator społeczny nie może:

- wykonywać żadnych czynności członka komisji;
- pomagać członkom komisji lub instruować ich;
- prowadzić jakiegokolwiek agitacji politycznej w lokalu wyborczym;
- pomagać wyborcom w głosowaniu ani udzielać im wyjaśnień;
- udzielać pomocy w głosowaniu wyborcy niepełnosprawnemu, nawet na jego prośbę (art. 53 Kodeksu wyborczego);
- pełnić funkcji pełnomocnika do głosowania (art. 55 Kodeksu wyborczego);
- liczyć ani przeglądać kart do głosowania przed rozpoczęciem głosowania, w trakcie głosowania i po jego zakończeniu, tj. nie może mieć żadnego kontaktu fizycznego z kartami do głosowania – nie może dotykać kart w żadnym momencie.
- przeglądać spisu wyborców;
- wnosić uwag do protokołu;
- być obecny przy przewożeniu i przekazywaniu protokołu do właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia;
- utrudniać pracy komisji;
- zakłócać powagi głosowania;
- naruszać tajności głosowania; obserwator społeczny nie może wchodzić do pomieszczenia za zasłoną zapewniającego tajność głosowania, gdy w pomieszczeniu tym znajduje się wyborca, nawet jeśli wyraził on na to zgodę lub poprosił o to obserwatora społecznego;
- upowszechniać nagrania z rejestracji czynności obwodowej komisji wyborczej.

WZÓR 2

Organ uprawniony do reprezentowania stowarzyszenia/fundacji wydaje obserwatorowi społecznemu zaświadczenie, którego wzór określa załącznik do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej:

ZAŚWIADCZENIE DLA OBSERWATORA SPOŁECZNEGO

Ja,
,
 (imię/imiona i nazwisko)

działając w imieniu organu uprawnionego do reprezentowania na zewnątrz stowarzyszenia/fundacji*, do którego(-ej) celów statutowych należy troska o demokrację, prawa obywatelskie i rozwój społeczeństwa obywatelskiego:

Nazwa stowarzyszenia lub fundacji	
Numer KRS	

zaświadczam, że Pan / Pani:

Imię		Drugie imię		Nazwisko	
Numer ewidencyjny PESEL					

został(-a) wyznaczony(-a) na obserwatora społecznego do:

..... W**
 (nazwa komisji wyborczej i, w przypadku obwodowej komisji wyborczej, jej numer) (miejsowość)

w wyborach
 (nazwa wyborów)

zarządzonych na dzień
 (data wyborów)

.....
 (podpis osoby uprawnionej)

* Niepotrzebne skreślić lub pominąć.

** W przypadku wyznaczenia obserwatora społecznego do obwodowej komisji wyborczej zaświadczenie dotyczy zarówno obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie, jak i obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie, chyba że zostanie w nim wskazana tylko jedna z nich.

Pełniąc funkcję obserwatora społecznego, nie można jednocześnie:

- kandydować w danych wyborach;
- być komisarzem wyborczym;
- być pełnomocnikiem wyborczym;
- być pełnomocnikiem finansowym;
- być urzędnikiem wyborczym;
- być członkiem komisji wyborczej.

Obserwator społeczny

Przewodniczący komisji może wydać polecenie o charakterze porządkowym, w przypadku gdy działanie obserwatora społecznego wykracza poza jego uprawnienia, utrudnia pracę komisji, zakłóca powagę głosowania lub narusza tajność. Fakt ten należy odnotować w protokole głosowania.

Instrukcje i wskazówki dla obserwatorów społecznych

Od podjęcia przez obwodową komisję wyborczą czynności przed rozpoczęciem głosowania do podpisania protokołu głosowania, czynności obwodowej komisji wyborczej na obszarze kraju mogą być rejestrowane przez obserwatorów społecznych z wykorzystaniem własnych urządzeń rejestrujących. Przepisy Kodeksu wyborczego przewidują wyłącznie rejestrację prac komisji obwodowych (bez transmisji).

Powyższe odbywa się na zasadzie dobrowolności („może” rejestrować, co nie oznacza, że jest zobowiązany), a ponadto z wykorzystaniem własnych urządzeń rejestrujących, a więc na sprzecznie prywatnym.

W przeciwieństwie do mężów zaufania obserwator społeczny nie otrzymuje diety ani nie przysługuje mu zwolnienie od pracy.

Obserwator społeczny powinien:

1. pojawić się w lokalu wyborczym przed otwarciem (lokale często zaczynają pracę przed godziną 6.00);
2. sprawdzić, czy:
 - w lokalu wyborczym zapewniono miejsce do oddania głosu tajnie, bez dostępu osób trzecich do głosujących;

- członkowie komisji przeliczyli i dokładnie opieczętowali karty do głosowania;
 - urna stoi w widocznym miejscu i prawidłowo została opieczętowana i oplombowana;
 - wyborcy podpisują się na arkuszu wyborczym i otrzymują prawidłową liczbę kart do głosowania;
 - listę i arkusze wyborcze sprawdza osoba uprawniona;
 - lokal jest prawidłowo oznaczony, nie ma w nim żadnych przejawów łamania praw wyborczych (agitacja);
 - każdy z głosujących wrzuca złożoną kartę do głosowania do urny;
 - wszystkie karty do głosowania są prawidłowo przechowywane;
 - wszyscy członkowie liczą głosy razem, czy nie tworzą się podgrupy do liczenia głosów;
 - podczas liczenia głosów członkowie nie posiadają przyborów służących do zmiany na karcie do głosowania;
3. raportować na bieżąco każdą zauważoną nieprawidłowość swojemu koordynatorowi;
 4. wszelkie nieprawidłowości i spostrzeżenia zasygnalizować poprzez zadanie pytania przewodniczącemu komisji w stylu: „Czy członkowie komisji postępują przy... zgodnie z przepisami?” (nie powinien pouczać komisji);
 5. w przypadku nieprawidłowości zawiadomić policję lub złożyć protest wyborczy.

Działalność obserwatorów społecznych może przyczynić się do poprawy jakości procesu wyborczego oraz jego usprawnienia. Należy pamiętać, że przy wszystkich czynnościach obserwator nie może zdradzać swoich preferencji wyborczych. **AD**

4.

Członkowie komisji wyborczej

Kandydatem do składu komisji może być osoba, która stale zamieszkuje na obszarze województwa, w którym jest zgłaszana do komisji i jest wpisana do stałego rejestru wyborców jednej z gmin na obszarze tego województwa.

Członkowie komisji wyborczej

Pelnienie funkcji członka okręgowej komisji wyborczej to bardzo odpowiedzialna i znacząca rola.

Kto może zostać członkiem komisji wyborczej?

Kandydatem do składu komisji może być osoba posiadająca prawo wybierania, tj. osoba, która:

- › jest obywatelem polskim;
- › najpóźniej w dniu zgłoszenia kończy 18 lat;
- › nie jest pozbawiona praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu;
- › nie jest pozbawiona praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu;
- › nie jest ubezwłasnowolniona prawomocnym orzeczeniem sądu;
- › stale zamieszkuje na obszarze województwa, w którym działa komisja.

Kandydatem do składu komisji może być również obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim, który:

- › najpóźniej w dniu zgłoszenia kończy 18 lat;
- › nie jest pozbawiony prawa wybierania w państwie członkowskim Unii Europejskiej, którego jest obywatelem.

Oznacza to, że obowiązujące przepisy nie wymagają szczególnych kwalifikacji czy wykształcenia jako warunku wejścia w skład komisji. Jedyną specyficzną przesłanką jest wymóg miejsca zamieszkania (tzw. domicyl), oznaczający, że członek komisji obwodowej powinien stale zamieszkiwać na terenie województwa, w którym działa dana komisja.

Kandydatem do składu komisji nie może być:

- › kandydat w danych wyborach;
- › komisarz wyborczy;

- › pełnomocnik wyborczy komitetu wyborczego;
- › pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego;
- › urzędnik wyborczy;
- › mąż zaufania;
- › obserwator społeczny;
- › osoba będąca w stosunku do kandydata w wyborach: małżonkiem, wstępnym, zstępnym, rodzeństwem, małżonkiem zstępnego, wstępnego lub przysposobionego, osobą pozostającą w stosunku przysposobienia.

Zgłoszenie kandydata na członka komisji wyborczej

Kandydatem do składu komisji może być osoba, która stale zamieszkuje na obszarze województwa, w którym jest zgłaszana do komisji i jest wpisana do stałego rejestru wyborców jednej z gmin na obszarze tego województwa.

Należy skontaktować się z komitetem wyborczym albo zgłosić samodzielnie swoją kandydaturę urzędnikowi wyborczemu za pośrednictwem urzędu gminy (Państwowa Komisja Wyborcza nie prowadzi rekrutacji – nie ma też zapisów internetowych i żadnych formularzy). Zgłoszenia kandydatów na członków komisji przyjmują urzędnicy wyborczy, właściwi dla gminy, w której siedzibę ma dana komisja, za pośrednictwem urzędu gminy. Zgłoszenia kandydatów na członków komisji dokonywane przez pełnomocników komitetów wyborczych przyjmują urzędnicy wyborczy właściwi dla gminy, w której siedzibę ma dana komisja, za pośrednictwem urzędu gminy.

Należy zauważyć, że samo zgłoszenie kandydata na członka komisji nie gwarantuje, że dana osoba zostanie powołana w skład komisji (w przypadku zgłoszenia dla danej komisji większej liczby kandydatów niż ustawowo przewidywano, konieczne będzie przeprowadzenie losowania ich składu). Trzeba też pamiętać, iż można być członkiem tylko jednej komisji wyborczej. Zgłoszenie kandydatów na członków komisji musi być dokonane najpóźniej w 30. dniu przed dniem wyborów, w godzinach pracy urzędu gminy.

Po wybraniu na członka komisji osoba taka musi wziąć udział w pierwszym posiedzeniu (konstytuowanie się komisji), a także szkoleniu dla okręgowych komisji wyborczych.

Instrukcje dla członków komisji wyborczych

Członek komisji wyborczej jest obowiązany w dniu wyborów nosić w widoczny sposób identyfikator z imieniem i nazwiskiem oraz funkcją pełnioną w komisji.

Prawa i obowiązki członka komisji wyborczej:

- otwarcie lokalu wyborczego;
- umieszczenie w lokalu ewentualnej informacji o skreśleniach/unieważnieniach kandydatów/list kandydatów;
- wydawanie kart do głosowania (sprawdzanie tożsamości wyborcy, odszukiwanie wyborcy w spisie, dopisywanie wyborców do spisu, odbieranie od wyborców podpisów potwierdzających otrzymanie karty, ochrona danych osobowych ujętych w spisie);
- udzielanie wyjaśnień dotyczących sposobu głosowania – na wniosek wyborcy – a także przekazywanie ustnie treści obwieszczeń dotyczących komitetów wyborczych oraz zarejestrowanych list kandydatów – na prośbę wyborcy niepełnosprawnego.
- wydawanie nakładki na kartę do głosowania;
- wydawanie zaświadczeń potwierdzających udział w głosowaniu – na żądanie wyborcy;
- czuwanie nad przebiegiem głosowania w lokalu;
- bieżące sprawdzanie liczby podpisów w spisie (w razie potrzeby powiadamianie o konieczności uruchomienia kart z rezerwy);
- czuwanie nad zapełnieniem urny (w razie potrzeby skorzystanie z drugiej urny lub jej zamówienie);
- przekazywanie PKW danych o frekwencji (dot. stałych obwodów głosowania) oraz podanie

ich do publicznej wiadomości (według stanu na godz. 12:00 i 17:00);

- wykonywanie czynności związanych z głosowaniem korespondencyjnym;
- zakaz udzielania wyborcom pomocy w głosowaniu, z wyjątkiem informowania ich o sposobie głosowania w wyborach oraz warunkach ważności głosu, zgodnie z informacją umieszczoną na karcie do głosowania; wyjaśnienie to nie może zawierać elementów agitacyjnych;
- informowanie o nowym, prawidłowym brzmieniu karty do głosowania przez odwzorowanie takiej karty oraz o warunkach ważności głosu oddanego na takiej karcie w sytuacji, gdy w okresie po wydrukowaniu kart do głosowania, a przed dniem wyborów, Państwowa Komisja Wyborcza skreśli z listy kandydatów nazwisko kandydata na prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, a nazwisko tego kandydata pozostawia się na wydrukowanych kartach do głosowania (w takim przypadku nie dokonuje się druku nowych kart do głosowania);
- zakaz agitacji wyborczej.

Przywileje przysługujące członkowi komisji wyborczej

Członkom komisji wyborczych przysługują diety (500 zł dla przewodniczącego, 400 zł dla zastępcy przewodniczącego oraz 350 zł dla członka komisji), **a także zwrot kosztów podróży i noclegów.** Członkom komisji, w związku z wykonywaniem zadań, przysługuje zwrot kosztów przejazdów lub dojazdu

Członkom obwodowej komisji wyborczej przysługuje zwolnienie od pracy zawodowej.

Członkowie komisji wyborczej

środkami komunikacji publicznej, w uzasadnionych przypadkach, związanych w szczególności z brakiem możliwości przejazdu lub dojazdu środkami komunikacji publicznej, przysługuje zwrot kosztów przejazdu innymi środkami transportu zbiorowego lub, za zgodą przewodniczącego komisji, własnym samochodem osobowym, motocyklem lub motorowerem.

Członkom obwodowej komisji wyborczej przysługuje zwolnienie od pracy zawodowej na czas wykonywania zadań wyborczych, w wymiarze do 5 dni. Za ten okres zwolnionemu pracownikowi nie przysługuje prawo do wynagrodzenia.

Pracownik zachowuje jednakże pozostałe uprawnienia z tytułu zatrudnienia zarówno bezpośrednio wynikające ze stosunku pracy, jak i z ubezpieczenia społecznego. Członek obwodowej komisji wyborczej korzystający ze zwolnienia od pracy zawodowej nie jest zatem pozbawiony prawa do świadczeń ubezpieczeniowych w razie zaistnienia zdarzeń objętych tym ubezpieczeniem.

Członek komisji ma niewątpliwie prawo do zwolnienia od pracy, co oznacza, że pracodawca nie może odmówić mu udzielenia zwolnienia. Okres takiego zwolnienia należy traktować jako okres usprawiedliwionej nieobecności pracownika w pracy, z konsekwencjami wynikającymi na przykład z art. 41 Kp (zakaz wypowiedzenia w tym czasie umowy o pracę).

W razie zamiaru skorzystania ze zwolnienia od pracy, o którym mowa w art. 154 § 4 Kwyb., członkowie obwodowych komisji wyborczych są obowiązani co najmniej na 3 dni przed przewidywanym terminem nieobecności w pracy uprzedzić w formie pisemnej pracodawcę o przyczynie i przewidywanym okresie nieobecności w pracy, a następnie, nie później niż następnego dnia po upływie okresu nieobecności w pracy, dostarczyć pracodawcy zaświadczenie usprawiedliwiające nieobecność w pracy wykonywaniem zadań komisji.

Członkowie obwodowych komisji wyborczych w trakcie:

- przebywania w lokalu wyborczym;
- czynności podejmowanych przez obwodową komisję wyborczą;
- przygotowań do prac obwodowej komisji wyborczej

korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych i ponoszą odpowiedzialność jak funkcjonariusze publiczni. Nie oznacza to jednak, że osoby te są funkcjonariuszami publicznymi.

Wygaśnięcie członkostwa w obwodowej komisji wyborczej

Zgłoszenie do składu obwodowej komisji wyborczej następuje po uzyskaniu zgody osoby, której ma dotyczyć.

Wygaśnięcie członkostwa w obwodowej komisji wyborczej następuje w przypadku zrzeczenia się członkostwa; wyrażenia zgody na kandydowanie w wyborach przez osobę będącą w stosunku do członka komisji małżonkiem, wstępnym, zstępnym, rodzeństwem, małżonkiem zstępnego lub przysposobionego albo pozostającą z nim w stosunku przysposobienia; śmierci członka komisji; utraty prawa wybierania oraz w przypadku odwołania.

Członkostwo w obwodowej komisji wyborczej wygasa z dniem podpisania zgody na kandydowanie w wyborach bądź objęcia funkcji komisarza wyborczego, pełnomocnika, urzędnika wyborczego lub męża zaufania. Wygaśnięcie członkostwa w obwodowej komisji wyborczej nastąpi też w razie niespełnienia warunku stałego zamieszkania na obszarze województwa, w którym działa dana obwodowa komisja wyborcza. Ponadto komisarz wyborczy odwoła członka obwodowej komisji wyborczej w przypadku nieuczestniczenia w pracach komisji bez usprawiedliwienia lub podejmowania działań sprzecznych z prawem.

Uzupełnienie składu obwodowej komisji wyborczej następuje w trybie i na zasadach określonych w przepisach o jej powołaniu.

AD

5.

Obwodowa komisja wyborcza

W każdym obwodzie głosowania w wyborach, a więc tam, gdzie wyborcy mogą zagłosować, powołuje się obwodową komisję wyborczą.

Obwodowa komisja wyborcza

Obwodową komisję wyborczą powołuje spośród wyborców, najpóźniej w 20. dniu przed dniem wyborów, komisarz wyborczy.

Charakterystyka obwodowej komisji wyborczej

W skład każdej obwodowej komisji wyborczej powołuje się:

- 7 osób w obwodach głosowania do 1000 mieszkańców;
- 9 osób w obwodach głosowania od 1001 do 2000 mieszkańców;
- 11 osób w obwodach głosowania od 2001 do 3000 mieszkańców;
- 13 osób w obwodach głosowania powyżej 3000 mieszkańców.

Pierwsze posiedzenie obwodowej komisji wyborczej zwołuje niezwłocznie po jej powołaniu komisarz wyborczy. Obwodowa komisja wyborcza na pierwszym posiedzeniu wybiera spośród siebie przewodniczącego i jego zastępcę oraz, po zapoznaniu się z wytycznymi PKW, ustala sposób wykonania swoich zadań. Skład komisji podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty.

W dniu głosowania informację o składzie komisji wywiesza się w lokalu wyborczym. Nie później niż w przeddzień głosowania przewodniczący zwołuje posiedzenie komisji poświęcone organizacji jej pracy przed dniem i w dniu głosowania. W czasie tego posiedzenia komisja ustala w szczególności godziny rozpoczęcia pracy w dniu głosowania. Informację o godzinie rozpoczęcia pracy podaje się do publicznej wiadomości przede wszystkim przez jej wywieszenie w budynku, w którym mieści się lokal wyborczy, i w urzędzie gminy.

Rada gminy, w drodze uchwały, na wniosek wójta, tworzy odrębny obwód głosowania w zakładzie leczniczym, domu pomocy społecznej, zakładzie karnym i areszcie śledczym oraz w oddziale zewnętrznym takiego zakładu

i aresztu, jeżeli w dniu wyborów będzie w nim przebywać co najmniej 15 wyborców. Nieutworzenie obwodu jest możliwe wyłącznie w uzasadnionych przypadkach na wniosek osoby kierującej daną jednostką.

W skład obwodowych komisji wyborczych, w obwodach głosowania utworzonych w zakładach leczniczych, domach pomocy społecznej, zakładach karnych, aresztach śledczych oraz oddziałach zewnętrznych takich zakładów i aresztów powołuje się 6 osób spośród kandydatów zgłoszonych przez pełnomocników wyborczych lub upoważnione przez nich osoby.

Zadania obwodowej komisji wyborczej

Do zadań obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie należy: przeprowadzenie głosowania w obwodzie, czuwanie w dniu wyborów nad przestrzeganiem prawa wyborczego w miejscu i czasie głosowania, ustalenie wyników głosowania w obwodzie i podanie ich do publicznej wiadomości oraz przesłanie wyników głosowania do właściwej komisji wyborczej.

Komisja (co najmniej 1/2 składu komisji, w tym przewodniczący lub jego zastępca) **odbiera, najpóźniej w przeddzień głosowania sprawdza:**

- karty do głosowania;
- formularze protokołów głosowania i protokołu przekazania;
- swoją pieczęć;
- zaplombowany pakiet z pieczęcią obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie; obwodowa komisja wyborcza ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie nie może otwierać tego pakietu ani naruszać plomby;
- spis wyborców;
- listę wyborców, którzy udzielili pełnomocnictwa do głosowania.

Przy odbiorze upoważnieni członkowie komisji dokładnie sprawdzają, czy:

- karty do głosowania zostały dostarczone w odpowiedniej liczbie;
- karty do głosowania są prawidłowo wydrukowane, np. czy nie mają błędów i usterek drukarskich;
- karty do głosowania są kompletne, tj. czy zawierają wszystkie listy kandydatów zarejestrowanych w danym okręgu;
- przekazano właściwą liczbę formularzy (po 4 egzemplarze) protokołu głosowania oraz protokołu przekazania;
- przekazano właściwy spis wyborców;
- przekazano listy wyborców, którzy udzielili pełnomocnictwa do głosowania;
- przekazano właściwą pieczęć komisji, tj. czy nazwa, siedziba (miejscowość) komisji oraz numer obwodu dotyczą danej komisji;
- przekazano zaplombowany pakiet z pieczęcią obwodowej komisji wyborczej;
- przekazano formularze zaświadczeń dla wyborców potwierdzających wzięcie udziału w głosowaniu;
- przygotowane zostały potrzebne materiały biurowe (poduszka do stempli, przybory do pisania, papier, sznurek, nawilżacze, taśma klejąca, plomby, itp.), a także osłony na spis wyborców zapewniające ochronę danych osobowych osób ujętych w spisie.

Komisja w dniu wyborów po zakończeniu głosowania odpowiedzialna jest za:

- zamknięcie lokalu wyborczego;
- zabezpieczenie otworu urny wyborczej;
- ustalenie wyników głosowania i sporządzenie protokołu głosowania;
- podanie wyników głosowania w obwodzie do publicznej wiadomości;
- pozostanie w dyspozycji do momentu przyjęcia protokołu przez okręgową komisję wyborczą.

Zadania przewodniczącego komisji wyborczej

Przewodniczący komisji najpóźniej w przeddzień głosowania ustala z operatorem informatycznej obsługi komisji miejsce i harmonogram pracy, z uwzględnieniem konieczności:

- przekazania frekwencji w trakcie głosowania;
- wprowadzenia do systemu danych z projektów protokołów;
- transmisji danych z protokołu podpisanego przez członków komisji do systemu informatycznego Wsparcie Organów Wyborczych (WOW).

Przewodniczący komisji sprawdza, czy urna jest pusta, a następnie zamyka ją i opieczętowuje. Jeżeli komisja otrzymała jednorazowe plomby (nalepki foliowe) opatrzone unikatowym numerem, zabezpiecza za ich pomocą urnę przed niekontrolowanym otwarciem. W takim przypadku numer plomby (plomb) wpisany zostaje przez komisję do protokołu. Nalepkę foliową opatruje się pieczęcią komisji. Urna powinna być ustawiona w takim miejscu, by była przez cały czas głosowania widoczna dla członków komisji i mężów zaufania, obserwatorów społecznych oraz obserwatorów międzynarodowych.

Przewodniczący komisji wyznacza członka komisji, który przebywając w bezpośredniej bliskości urny (tzw. urnowy), czuwa, by wyborcy wrzucali karty do urny w taki sposób, aby strona zadrukowana była niewidoczna. Przewodniczący komisji wyznacza też spośród członków komisji osobę odpowiedzialną za porządek i kolejkę do stolika komisji – tzw. kolejkowego, który dba o porządek w przypadku dużej liczby osób w lokalu wyborczym. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej czuwa nad zapewnieniem tajności głosowania oraz nad utrzymaniem porządku i spokoju w czasie głosowania.

AD

Skład obwodowej komisji wyborczej

LICZBA OSÓB W KOMISJI	LICZBA UPOWAŻNIONYCH DO GŁOSOWANIA W DANYM OBWODZIE WYBORCZYM
7 osób	do 1000 mieszkańców
9 osób	do 1001 do 2000 mieszkańców
11 osób	do 2001 do 3000 mieszkańców
13 osób	powyżej 3000 mieszkańców

Komisja w dniu wyborów po zakończeniu głosowania odpowiedzialna jest za:

- zamknięcie lokalu wyborczego;
- zabezpieczenie otworu urny wyborczej;
- ustalenie wyników głosowania i sporządzenie protokołu głosowania;
- podanie wyników głosowania w obwodzie do publicznej wiadomości;
- pozostanie w dyspozycji do momentu przyjęcia protokołu przez okręgową komisję wyborczą.

6.

Zadania członków komisji wyborczych dotyczące liczenia głosów i sporządzania protokołu

Ustalanie wyników głosowania w obwodzie jest jedną z najważniejszych czynności wyborczych i polega na badaniu głosów oddanych przez wyborców oraz ustaleniu na podstawie tego badania, jakie są rzeczywiste wyniki głosowania w obwodzie.

Zadania członków komisji wyborczych dotyczące liczenia głosów i sporządzania protokołu

6.

Na tym etapie procedury wyborczej niezwykle istotne jest zachowanie najwyższej uczciwości i rzetelności przez członków obwodowej komisji wyborczej. Ustalanie wyników głosowania następuje odpowiednio (oddzielnie) w stosunku do każdego rodzaju przeprowadzanych wyborów.

Czynności obwodowej komisji wyborczej związane z ustalaniem wyników głosowania po zakończeniu głosowania w obwodzie wykonują wspólnie wszyscy obecni członkowie komisji. Niedopuszczalne jest wykonywanie czynności związanych z ustalaniem wyników głosowania przez grupy członków obwodowych komisji wyborczych lub przez pojedynczych ich członków oddzielnie lub tworzenie z członków obwodowych komisji wyborczych grup roboczych, które wykonywałyby oddzielnie czynności po zakończeniu głosowania.

Wytoczne Państwowej Komisji Wyborczej określające przebieg czynności związanych z ustalaniem wyników głosowania:

1. Po godzinie 21:00, kiedy ostatni wyborcy oddadzą swój głos, w lokalu wyborczym mogą być obecni wyłącznie członkowie komisji wyborczej (wraz z obsługą informatyczną), mężowie zaufania oraz obserwatorzy społeczni i międzynarodowi. W lokalu wyborczym, lecz wyłącznie w czasie otwierania urny i wyjmowania z niej kart do głosowania, mogą być obecni również dziennikarze.
2. Niezwłocznie po zakończeniu głosowania przewodniczący obwodowej komisji wyborczej zabezpiecza otwór urny wyborczej. W pierwszej kolejności członkowie obwodowej komisji ustalają:
 - › liczbę osób uprawnionych do głosowania;
 - › liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania;
 - › liczbę niewykorzystanych kart do głosowania, które następnie umieszcza się w zapieczętowanych pakietach.

3. Następnie przewodniczący obwodowej komisji wyborczej otwiera urnę wyborczą. Wyjmując głosy komisja powinna zachować staranność, by nie uszkodzić zarówno kart, jak i urny. Zgodnie z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej niedopuszczalne jest przewracanie wypełnionej urny wyborczej. Następuje sprawdzenie, czy w urnie znajdowały się inne niż karty do głosowania kawałki papieru, a także przedarte całkowicie na dwie lub więcej części karty do głosowania. Obie kategorie powinny zostać oddzielone od pozostałych kart do głosowania i nie są uwzględnione przy obliczeniach. Po czym komisja w liczbie stanowiącej co najmniej 2/3 jej pełnego składu, w tym przewodniczącego lub jego zastępcy, liczy wyjęte z urny karty do głosowania i ustala:

- › liczbę kart ważnych;
- › liczbę kart nieważnych;
- › odpowiednio do przeprowadzanych wyborów – liczbę głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów albo na poszczególne listy kandydatów i każdego kandydata z tych list;
- › liczbę głosów nieważnych.

Przed ustaleniem przez obwodową komisję wyborczą ważności karty do głosowania, ważności głosu, oddania głosu na daną listę lub na danego kandydata, każda z kart do głosowania jest okazywana wszystkim obecnym członkom obwodowej komisji wyborczej.

Jeżeli liczba kart ważnych do głosowania wyjętych z urny jest mniejsza lub większa od liczby kart wydanych, komisja podaje w protokole przypuszczalną przyczynę tej niezgodności.

4. W zakresie ustalania wyników głosowania korespondencyjnego obwodowa komisja wyborcza ustala:
 - › liczbę wysłanych pakietów wyborczych;
 - › liczbę kart do głosowania wyjętych z kopert zwrotnych dostarczonych do obwodowej komisji wyborczej do zakończenia głosowania i podaje je

Wytyczne Państwowej Komisji Wyborczej określające przebieg czynności związanych z ustalaniem wyników głosowania:

1. Po godzinie 21:00, kiedy ostatni wyborcy oddadzą swój głos, w lokalu wyborczym mogą być obecni wyłącznie członkowie komisji wyborczej (wraz z obsługą informatyczną), mężowie zaufania oraz obserwatorzy społeczni i międzynarodowi.

2. Niezwłocznie po zakończeniu głosowania przewodniczący obwodowej komisji wyborczej zabezpiecza otwór urny wyborczej.

3. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej otwiera urnę wyborczą. Wyjmując głosy komisja powinna zachować staranność, by nie uszkodzić zarówno kart, jak i urny.

Po czym komisja w liczbie stanowiącej co najmniej $\frac{2}{3}$ jej pełnego składu, w tym przewodniczącego lub jego zastępcy, liczy wyjęte z urny karty do głosowania i ustala:

- › liczbę kart ważnych;
- › liczbę kart nieważnych;
- › odpowiednio do przeprowadzanych wyborów – liczbę głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów albo na poszczególne listy kandydatów i każdego kandydata z tych list;
- › liczbę głosów nieważnych.

4. W zakresie ustalania wyników głosowania korespondencyjnego obwodowa komisja wyborcza ustala:

- › liczbę wysłanych pakietów wyborczych;
- › liczbę kart do głosowania wyjętych z kopert zwrotnych dostarczonych do obwodowej komisji wyborczej do zakończenia głosowania i podaje je w protokole głosowania w obwodzie właściwym dla przeprowadzanych wyborów.

6.

- ▶ **5.** Po zakończeniu obliczeń komisja sporządza w dwóch egzemplarzach protokół głosowania właściwy dla każdego rodzaju przeprowadzonych wyborów, dokumentujący ustalenie wyników głosowania.
- ▶ **6.** Dane wpisane do protokołu po jego podpisaniu przez osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej obecne przy jego sporządzaniu i opatrzeniu pieczęcią komisji są następnie wprowadzane do sieci elektronicznego przekazywania danych.
- ▶ **7.** Ważnym zadaniem obwodowej komisji wyborczej, istotnym dla jawności i przejrzystości procesu wyborczego, jest niezwłoczne podanie do publicznej wiadomości w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców (na przykład na wewnętrznej stronie okna budynku) kopii protokołu głosowania w obwodzie.
- ▶ **8.** Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej lub jego zastępca przekazuje niezwłocznie wójtowi kopię protokołu głosowania w obwodzie.
- ▶ **9.** Po sporządzeniu protokołu głosowania obwodowa komisja wyborcza składa do opakowań zbiorczych osobno: ważne, nieważne i niewykorzystane karty do głosowania. Po dokładnym zamknięciu opakowanie zbiorcze zabezpiecza się przy użyciu pieczęci komisji, w sposób uniemożliwiający jego otwarcie bez naruszenia odcisku pieczęci.
- ▶ **10.** Po przekazaniu wyników głosowania, przewodniczący obwodowej komisji wyborczej niezwłocznie przekazuje w depozyt odpowiednio urzędnikowi wyborczemu, konsulowi albo kapitanowi statku: dokumenty z głosowania, opakowania zbiorcze zawierające karty do głosowania oraz pieczęć komisji.
- ▶ **11.** Dokumenty oraz opakowania zbiorcze zawierające karty do głosowania są udostępniane właściwemu sądowi w związku z postępowaniami w sprawach protestów wyborczych oraz na żądanie sądów, prokuratury lub Policji, prowadzących postępowanie karne.

w protokole głosowania w obwodzie właściwym dla przeprowadzanych wyborów.

Jeżeli w kopercie zwrotnej brak jest podpisanego oświadczenia o osobistym i tajnym oddaniu głosu na karcie do głosowania lub gdy koperta na kartę do głosowania nie jest zaklejona, koperty na kartę do głosowania nie wrzuca się do urny, a karty nie bierze się pod uwagę przy ustalaniu wyników głosowania w obwodzie.

5. Po zakończeniu obliczeń komisja sporządza w dwóch egzemplarzach protokół głosowania właściwy dla każdego rodzaju przeprowadzonych wyborów, dokumentujący ustalenie wyników głosowania. W protokole, którego wzór określa uchwała Państwowej Komisji Wyborczej, wymienia się następujące dane:
 - liczbę osób uprawnionych do głosowania;
 - liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania;
 - liczbę głosów nieważnych z wyszczególnieniem przyczyn nieważności i liczby głosów odpowiadających każdej z tych przyczyn;
 - liczbę głosów ważnych ogółem z wyszczególnieniem liczby głosów oddanych na poszczególne kandydatów albo na poszczególne listy kandydatów i każdego kandydata z tych list;
 - liczbę niewykorzystanych kart do głosowania;
 - liczbę kart ważnych;
 - liczbę kart nieważnych;
 - liczbę wyborców głosujących przez pełnomocnika;
 - czas rozpoczęcia i zakończenia głosowania;
 - zarządzenia i inne podjęte decyzje oraz inne istotne okoliczności związane z przebiegiem głosowania;
 - adnotację o wniesieniu do protokołu uwag przez członka obwodowej komisji wyborczej do spraw ustalenia wyników głosowania w obwodzie;

Członkom obwodowej komisji wyborczej przysługuje zwolnienie od pracy zawodowej.

- adnotację o wniesieniu do protokołu uwag przez męża zaufania.

Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji. Wniesienie do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów przez członków obwodowej komisji wyborczej do spraw ustalenia wyników głosowania w obwodzie nie zwalnia z obowiązku podpisania protokołu głosowania.

6. Dane wpisane do protokołu po jego podpisaniu przez osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej obecne przy jego sporządzaniu i opatrzeniu pieczęcią komisji są następnie wprowadzane do sieci elektronicznego przekazywania danych.
7. Ważnym zadaniem obwodowej komisji wyborczej, istotnym dla jawności i przejrzystości procesu wyborczego, jest niezwłoczne podanie do publicznej wiadomości w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców (na przykład na wewnętrznej stronie okna budynku lub na zewnętrznej stronie drzwi lokalu i w miarę możliwości zabezpieczającym przed uszkodzeniem albo zerwaniem tych dokumentów) kopii protokołu głosowania w obwodzie. Następuje ono (co szczególnie istotne) przed przekazaniem protokołu głosowania właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia. Kopię protokołu otrzymuje każdy członek komisji i mąż zaufania (zgodnie z art. 103c § 2 Kodeksu wyborczego powinni otrzymać je również obserwatorzy społeczni). Protokół umieszcza się na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej.

Zadania członków komisji wyborczych dotyczące liczenia głosów i sporządzania protokołu

6.

8. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej lub jego zastępca przekazuje niezwłocznie wójtowi kopię protokołu głosowania w obwodzie. Należy zwrócić również uwagę, że zgodnie z Kodeksem wyborczym wyborcom przysługuje wgląd do kopii protokołu głosowania w siedzibie gminy, do której przekazano kopię protokołu. Jest to możliwe w ciągu 30 dni od dnia przekazania protokołu
9. Po sporządzeniu protokołu głosowania obwodowa komisja wyborcza składa do opakowań zbiorczych osobno: ważne, nieważne i niewykorzystane karty do głosowania. Po dokładnym zamknięciu opakowanie zbiorcze zapieczętowuje się przy użyciu pieczęci komisji, w sposób uniemożliwiający jego otwarcie bez naruszenia odcisku pieczęci.
10. Po przekazaniu wyników głosowania, przewodniczący obwodowej komisji wyborczej niezwłocznie przekazuje w depozyt odpowiednio urzędnikowi wyborczemu, konsulowi albo kapi-
- tanowi statku: dokumenty z głosowania, opakowania zbiorcze zawierające karty do głosowania oraz pieczęć komisji.
11. Dokumenty oraz opakowania zbiorcze zawierające karty do głosowania są udostępniane właściwemu sądowi w związku z postępowaniami w sprawach protestów wyborczych oraz na żądanie sądów, prokuratury lub Policji, prowadzących postępowanie karne. Otwarcie opakowania zbiorczego i wyjęcie z niego kart do głosowania może nastąpić jedynie w przypadku, gdy jest to konieczne w związku ze stosowaniem niniejszego kodeksu lub innej ustawy, a o otwarciu postanowił właściwy organ wyborczy, sąd lub prokurator. Z czynności otwarcia opakowania zbiorczego i wyjęcia z niego kart do głosowania sporządza się protokół, w którym wymienia się datę, miejsce i podstawę tej czynności oraz osoby biorące w niej udział; osoby te podpisują protokół. **AD**

7.

RODO

Podstawowym aktem prawnym regulującym przebieg i organizację wyborów w Polsce jest Kodeks wyborczy. Określa on precyzyjnie zasady przeprowadzania wyborów, w tym sposób i zakres pozyskiwanych danych osobowych od wszystkich osób zaangażowanych w wybory oraz niezbędne dokumenty potrzebne do ich weryfikacji.

Ogólne rozporządzenie unijne o ochronie danych osobowych (RODO) nie zmienia zasad głosowania, w tym podejmowania czynności przed wydaniem karty do głosowania.

Środki ostrożności

Członkowie komisji przed wydaniem karty do głosowania mają obowiązek sprawdzenia tożsamości wyborcy na podstawie dowodu osobistego lub każdego innego dokumentu z fotografią, pod warunkiem że ustalenie tożsamości wyborcy na jego podstawie nie budzi wątpliwości. Po sprawdzeniu danych i podpisie na arkuszu wyborczym (ze specjalną nakładką uniemożliwiającą odczyt danych innych wyborców), wyborca otrzymuje od komisji kartę do głosowania właściwą dla przeprowadzanych wyborów, opatrzoną jej pieczęcią. Wyborca potwierdza otrzymanie karty do głosowania własnym podpisem w przeznaczony na to rubryce w spisie wyborców. **Jeżeli wyborca nie potwierdzi własnoręcznym podpisem odbioru karty do głosowania, komisja odmawia ich wydania.**

Wszystkie dokumenty dotyczące wyborów, czyli karty do głosowania, spisy wyborców, pozostają pod stałym nadzorem członków komisji, osoba głosująca bez obaw powinna więc złożyć swój podpis na spisie, odbierając kartę.

Do spisu wyborców nie mają dostępu żadne osoby niepożądane, arkusze tych nie mogą oglądać ani dotykać żadne inne osoby poza członkami komisji.

Przetwarzanie danych osobowych

„Dane osobowe” oznaczają wszelkie informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej („osobie, której dane dotyczą”). Możliwa do zidentyfikowania osoba fizyczna to osoba, którą można bezpośrednio lub pośrednio zidentyfikować, w szczególności na podstawie identyfikatora takiego jak: imię i nazwisko, numer identyfikacyjny, dane o lokalizacji, identyfikator internetowy lub

jeden bądź kilka szczególnych czynników określających fizyczną, fizjologiczną, genetyczną, psychiczną, ekonomiczną, kulturową lub społeczną tożsamość osoby fizycznej.

W czasie wyborów dochodzi do przetwarzania zarówno zwykłych, jak i szczególnych kategorii danych osobowych.

Przetwarzanie oznacza operację lub zestaw operacji wykonywanych na danych osobowych lub zestawach danych osobowych w sposób zautomatyzowany lub niezautomatyzowany. Polega na przykład na: zbieraniu, utrwalaniu, organizowaniu, porządkowaniu, przechowywaniu, adaptowaniu lub modyfikowaniu, pobieraniu, przeglądaniu, wykorzystywaniu, ujawnianiu poprzez przesłanie, rozpowszechnianie lub innego rodzaju udostępnianie, dopasowywaniu lub łączeniu, ograniczaniu, usuwaniu lub niszczeniu. W trakcie wyborów dochodzi do wielorakich procesów przetwarzania danych osobowych, m.in. gdy komitety wyborcze zbierają podpisy pod listami poparcia kandydatów, przy przekazywaniu przez wójtów danych obywateli polskich chcących korzystać z praw wyborczych na terytorium UE, wpisywaniu obywatela do spisu wyborców czy wskutek prowadzenia rejestracji listy kandydatów przez komisje wyborcze.

Przetwarzanie danych to także przechowywanie i udostępnianie dokumentów z wyborów, pozyskiwanie przez komitety wyborcze danych osobowych do celów agitacji wyborczej itp. Przetwarzaniem danych będzie również rozpatrzenie przez właściwy organ gminy pisemnego wniosku o dopisanie do spisu wyborców lub wniosku o wydanie zaświadczenia o prawie do głosowania w miejscu pobytu w dniu wyborów, sporządzenie, a następnie przekazanie przez takie jednostki, jak: zakład leczniczy, zakład karny, dom pomocy społecznej, uczelnia czy też konsul do gminy wykazu osób, które będą w nich przebywać.

Administratorzy danych osobowych

Wśród wskazanych w Kodeksie wyborczym podmiotów przetwarzających dane osobowe – w zależności

Administratorzy danych osobowych

Wśród wskazanych w Kodeksie wyborczym podmiotów przetwarzających dane osobowe możemy wyróżnić:

- Państwową Komisję Wyborczą i komisarzy wyborczych;
- Krajowe Biuro Wyborcze;
- wójta, burmistrza, prezydenta miasta, starostę, marszałka województwa;
- komitety wyborcze;
- konsula, kapitanów statków morskich znajdujących się w podróży
- podmioty lecznicze, domy pomocy społecznej, zakłady karne, areszt śledczy, a także dom studencki oraz zespół domów studenckich, w których utworzono obwód głosowania

od funkcji, jakie pełnią w kampanii wyborczej – możemy wyróżnić administratorów, którzy odpowiadają za przetwarzanie danych w ramach przyznaných im ustawowo kompetencji, w postaci:

- stałych organów wyborczych: Państwowej Komisji Wyborczej i komisarzy wyborczych; przy czym każdy z tych organów administruje danymi osobowymi w innym zakresie i celu określonym ściśle w przepisach odrębnych;
- Krajowego Biura Wyborczego – w zakresie obsługi organizacyjno-administracyjnej oraz finansowej i technicznej organów wyborczych powołanych w związku z zarządzonymi wyborami – okręgowe, rejonowe i terytorialne komisje wyborcze (wojewódzkie, powiatowe i gminne komisje wyborcze) oraz obwodowe komisje wyborcze;
- wójta (burmistrza, prezydenta), starosty, marszałka województwa – w zakresie obsługi i techniczno-materialnych warunków pracy obwodowych i terytorialnych komisji wyborczych oraz wykonywania zadań związanych z organizacją i przeprowadzeniem wyborów gminy, powiatu lub województwa;
- komitetów wyborczych – komitety wyborcze mogą być tworzone w wyborach do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej przez partie polityczne i koalicje partii politycznych oraz przez wyborców; w wyborach na prezydenta Rzeczypospolitej wyłącznie przez wyborców, a w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójta mogą być tworzone przez partie polityczne i koalicje partii politycznych, stowarzyszenia i organizacje społeczne oraz przez wyborców;
- wójta, burmistrza i prezydenta miasta – w związku z prowadzeniem spisu i prowadzeniem rejestru wyborców dane osobowe przetwarzane są również przez gminy;
- konsula, kapitanów statków morskich znajdujących się w podróży;
- w przypadku podmiotu leczniczego, domu pomocy społecznej, zakładu karnego, aresztu śledczego, a także domu studenckiego oraz zespołu domów studenckich, w których utworzono obwód głosowania – przetwarzają one dane osobowe w zakresie sporządzania, przekazywanego do gminy, wykazu osób, które będą przebywać w zakładach w dniu wyborów – w tym zakresie także będą one administratorami, reprezentowanymi przez kierowników lub dyrektorów tych placówek.

AD

8.

Zasady prowadzenia kampanii wyborczej

Kampania wyborcza rozpoczyna się z dniem ogłoszenia aktu właściwego organu o zarządzeniu wyborów i ulega zakończeniu na 24 godziny przed dniem głosowania.

Kampania wyborcza należy do istotnych gwarancji zasady wolności wyborów, podczas której istnieje możliwość prowadzenia nieskrępowanej agitacji wyborczej, pozwalającej na prezentowanie programów i osób kandydujących w wyborach.

Agitacja wyborcza – na co trzeba uważać?

Agitacją wyborczą jest publiczne nakłanianie lub zachęcanie do głosowania w określony sposób, w tym w szczególności do głosowania na kandydata określonego komitetu wyborczego. W jej trakcie ugrupowania kandydujące w wyborach, za pomocą dostępnych środków i możliwości, starają się zyskać dla swoich reprezentantów poparcie jak największej części wyborców. Kampania służy również bliższemu poznaniu przez obywateli kandydatów startujących w wyborach i ich programów oraz rozpoznaniu przez partie polityczne aktualnych problemów społecznych, a także dostosowywaniu do nich swoich programów.

Zabrania się prowadzenia agitacji wyborczej:

- › na terenie urzędów administracji rządowej i administracji samorządu terytorialnego oraz sądów;
- › na terenie zakładów pracy w sposób i formach zakłócających normalne funkcjonowanie;
- › na terenie jednostek wojskowych i innych jednostek organizacyjnych podległych ministrowi obrony narodowej oraz oddziałów obrony cywilnej, a także skoszarowanych jednostek podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.

Agitacja wyborcza prowadzona w Internecie odgrywa coraz większą rolę w kampaniach wyborczych. Przepisy ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy nie regulują w sposób szczegółowy zasad prowadzenia kampanii wyborczej w Internecie, nie oznacza to jednak, że działań tych nie dotyczą ogólne, określone przepisami Kodeksu wyborczego, zasady określające prowadzenie i finansowanie kampanii wyborczej.

Zgodnie z art. 84 § 1 Kodeksu wyborczego prawo zgłaszania kandydatów w wyborach przysługuje komitetom wyborczym. Komitety wyborcze wykonują również inne czynności wyborcze, a w szczególności prowadzą na zasadzie wyłączności kampanię wyborczą na rzecz kandydatów i pokrywają wydatki z tym związane ze środków własnych.

Zgodnie z art. 109 § 2 Kodeksu wyborczego materiały wyborcze powinny zawierać wyraźne oznaczenie komitetu wyborczego, od którego pochodzą. Materiałem wyborczym jest każdy pochodzący od komitetu wyborczego upubliczniony i utrwalony przekaz informacji mający związek z wyborami. Materiałami wyborczymi są zatem m.in. wszelkie przekazy informacji pochodzące od komitetu wyborczego rozpowszechniane w Internecie i za pomocą innych środków komunikacji elektronicznej. Dotyczy to nie tylko przekazów zamieszczanych na przykład na stronach internetowych wykorzystywanych przez komitety wyborcze do prowadzenia agitacji wyborczej, lecz także rozpowszechnianych w innej formie, w tym w postaci przekazów zwielokrotnianych na zlecenie komitetu przez osoby lub przez systemy zautomatyzowane.

Zabrania się komitetom wyborczym, kandydatom oraz wyborcom prowadzącym agitację wyborczą na rzecz komitetów wyborczych lub kandydatów:

- › organizowania loterii fantowych;
- › organizowania innego rodzaju gier losowych oraz konkursów, w których wygranymi są nagrody pieniężne lub przedmioty o wartości wyższej niż wartość przedmiotów zwyczajowo używanych w celach reklamowych lub promocyjnych;
- › podawania i dostarczania napojów alkoholowych nieodpłatnie lub po cenach sprzedaży netto możliwych do uzyskania, nie wyższych od cen nabycia lub kosztów wytworzenia;
- › nieodpłatnego rozdawania przedmiotów o wartości wyższej niż wartość przedmiotów zwyczajowo używanych w celach reklamowych lub promocyjnych.

Nieumieszczenie wymaganych oznaczeń w materiałach wyborczych stanowi wykroczenie określone w art. 496 Kodeksu wyborczego, w związku z czym przypadki niedopełnienia tego obowiązku należy zgłaszać organom ścigania. Podlegają one karze grzywny.

Zasady finansowania kampanii wyborczej

Finansowanie kampanii wyborczej w Polsce jest jawne, a wydatki poniesione na nią przez partie polityczne są pokrywane z ich własnych funduszy. Komitet wyborczy partii politycznej musi zdać sprawozdanie przed Państwową Komisją Wyborczą. Za gospodarke finansową komitetu wyborczego odpowiedzialny jest i prowadzi ją jego pełnomocnik finansowy.

Komitety wyborcze prowadzą rachunkowość na zasadach określonych w ustawie z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2021 r. poz. 217, 2105 i 2106) dla jednostek nieprowadzących działalności gospodarczej.

Komitet wyborczy może pozyskiwać i wydatkować środki jedynie na cele związane z wyborami.

Zabrania się pozyskiwania środków przez komitet wyborczy:

- przed dniem przyjęcia przez właściwy organ wyborczy zawiadomienia o utworzeniu komitetu;
- po dniu wyborów.

Środki finansowe komitetu wyborczego organizacji oraz komitetu wyborczego wyborców mogą pochodzić wyłącznie z kredytów bankowych zaciąganych na cele związane z wyborami oraz z wpłat obywateli polskich (mających miejsce stałego zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej) jedynie czekiem rozrachunkowym, przelewem lub kartą płatniczą, zaś suma wpłat od obywatela polskiego na rzecz danego komitetu wyborczego nie może przekraczać 15-krotności minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalonego na podstawie odrębnych przepisów, obowiązującego w dniu poprzedzającym dzień ogłoszenia aktu o zarządzeniu wyborów.

Agitacją wyborczą jest publiczne nakłanianie lub zachęcanie do głosowania w określony sposób, w tym w szczególności do głosowania na kandydata określonego komitetu wyborczego.

Komitatom wyborczym nie wolno przyjmować korzyści majątkowych o charakterze niepieniężnym, z wyjątkiem:

- nieodpłatnego rozpowszechniania plakatów i ulotek wyborczych przez osoby fizyczne;
- pomocy w pracach biurowych udzielanej przez osoby fizyczne;
- wykorzystania przedmiotów i urządzeń, w tym pojazdów mechanicznych, udostępnianych nieodpłatnie przez osoby fizyczne;
- nieodpłatnego udostępniania miejsc do ekspozycji materiałów wyborczych przez osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej w zakresie reklamy.

Prowadzenie i finansowanie działań kampanijnych przez inne podmioty w celu obejścia przepisów określających limity wydatków komitetów wyborczych stanowi naruszenie zasad finansowania kampanii wyborczej i może zostać uznane za przekazywanie komitetowi wyborczemu świadczeń niepieniężnych z naruszeniem art. 132 § 5 Kodeksu wyborczego, skutkujące odrzuceniem sprawozdania finansowego, przypadkiem równowartości uzyskanych przez ko-

Zasady prowadzenia kampanii wyborczej

mitet korzyści na rzecz Skarbu Państwa oraz odpowiedzialnością karną. W związku z powyższym nie wolno przyjmować korzyści majątkowych o charakterze niepieniężnym, w tym jakichkolwiek darowizn rzeczowych czy usług wykonywanych za darmo (z wyjątkiem wymienionych i opisanych powyżej).

Korzyści majątkowe przyjęte przez komitet wyborczy z naruszeniem przepisów kodeksu podlegają przepadkowi na rzecz Skarbu Państwa, a w przypadku ich zużycia lub utracenia – przepada ich równowartość. Partia polityczna, która samodzielnie utworzyła komitet wyborczy lub wchodzi w skład koalicji wyborczej, nie może w okresie kampanii wyborczej prowadzić i finansować agitacji wyborczej na rzecz upowszechniania celów programowych partii politycznej. Podejmowanie przez partię polityczną takich działań stanowi naruszenie zasad wydatkowania środków finansowych partii, określonych w Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o par-

tiach politycznych (Dz. U z 2022.372 tj. z 14.02.2022 r.) i może stanowić podstawę odrzucenia jej sprawozdania finansowego oraz grozi odpowiedzialnością karną.

Pełnomocnik finansowy, w terminie 3 miesięcy od dnia wyborów, przedkłada organowi wyborczemu, któremu komitet wyborczy złożył zawiadomienie o utworzeniu komitetu, sprawozdanie o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach finansowych komitetu, w tym o uzyskanych kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania, zwane „sprawozdaniem finansowym”.

W wyborach do Sejmu i do Senatu, wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej oraz wyborach prezydenta RP, Państwowa Komisja Wyborcza podaje do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej sprawozdanie finansowe komitetu wyborczego w terminie 30 dni od dnia jego złożenia.

AD

9.

Rejestr wyborców

Prezydent podpisał ustawę z 23 stycznia 2023 r., nowelizację Kodeksu wyborczego, której celem jest powstanie Centralnego Rejestru Wyborców.

Rejestr wyborców

Każdy wyborca zostanie ujęty w jednym rejestrze w konkretnym obwodzie i okręgu, zaś dostęp do Centralnego Rejestru Wyborców i jego obsługa przez gminy oraz organy wyborcze następuwać będzie w czasie rzeczywistym.

Centralny Rejestr Wyborców ma służyć do:

- › sporządzania spisów wyborców;
- › sporządzania spisów osób uprawnionych do udziału w referendum;
- › ustalania liczby wyborców;
- › sprawdzania posiadania prawa wybierania przy okazji weryfikacji podpisów złożonych właściwemu organowi w związku z zamiarem przeprowadzenia referendum lub zgłoszeniem inicjatywy ustawodawczej przez obywateli;
- › innych zadań określonych we właściwych ustawach.

Korzyści z powstania Centralnego Rejestru Wyborców:

- › jednolite rozwiązanie informatyczne dla wszystkich gmin przy organizacji wyborów – centralnie

zebrane dane o wyborcach, w tym o obecnie dopisanych do gminnych rejestrów wyborców;

- › każdy wyborca w jednym rejestrze wpisany do konkretnego obwodu i okręgu;
- › dostęp do centralnego rejestru i jego obsługa przez gminy oraz organy wyborcze w czasie rzeczywistym;
- › integracja z rejestrem PESEL jako rejestrem referencyjnym – automatyczne dopisanie wyborcy do obwodu głosowania na podstawie adresu zameldowania;
- › brak konieczności wzajemnego zawiadamiania się gmin o dopisaniu wyborcy do obwodu według miejsca zamieszkania, co eliminuje ryzyko podwójnego figurowania wyborcy w dwóch miejscach i obniża koszty obsługi wyborów;
- › odmiejscowienie wydawania zaświadczeń o prawie do głosowania.

Dostęp do CRW będą posiadać:

- › wójtowie;
- › stałe organy wyborcze;
- › minister właściwy do spraw informatyzacji;
- › minister właściwy do spraw zagranicznych;
- › konsulowie.

AD

10.

Możliwości działania obywatelskiego na rzecz bezpłatnego transportu do lokali wyborczych

Po nowelizacji Kodeksu wyborczego wójt gminy wiejskiej lub wiejsko-miejskiej ma zapewniać bezpłatny przewóz pasażerski w postaci transportu publicznego, jeżeli w gminie tej „nie funkcjonuje w dniu wyborów publiczny transport zbiorowy lub jeżeli najbliższy przystanek komunikacyjny funkcjonującego transportu zbiorowego oddalony jest o ponad 1,5 km od lokalu wyborczego”.

Możliwości działania obywatelskiego na rzecz bezpłatnego transportu do lokali wyborczych

Zgodnie z nowymi przepisami art. 37e Kodeksu wyborczego, wyborca niepełnosprawny o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz wyborca, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 60 lat, mają prawo do bezpłatnego transportu z miejsca zamieszkania do lokalu wyborczego właściwego dla obwodu głosowania oraz z powrotem do miejsca zamieszkania (miejsca odbioru). Transport do lokalu i transport powrotny zapewnia wójt gminy, w której w dniu wyborów nie funkcjonuje gminny przewóz pasażerski, o którym mowa w art. 4 ust. 1 pkt 3 Ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 1343 i 2666), poza przewozem, o którym mowa w art. 37f § 1.

Informacje praktyczne:

- z osobą niesamodzielną albo taką, której stan zdrowia nie pozwala na samodzielne podróżowanie, może jechać opiekun;
- fakt skorzystania z transportu należy zgłosić właściwemu wójtowi do 13. dnia przed dniem wyborów; w przypadku wyborów prezydenta Rzeczypospolitej oraz wyborów wójta zgłoszenie zamiaru skorzystania z prawa do transportu do lokalu lub transportu powrotnego dotyczy również ponownego głosowania; w przypadku gdy zgłoszenie zamiaru skorzystania z prawa do transportu do lokalu lub

transportu powrotnego ma dotyczyć tylko ponownego głosowania, zamiar można zgłosić do 5. dnia przed dniem ponownego głosowania;

- zgłoszenie może być dokonane ustnie, pisemnie lub w formie elektronicznej;
- w zgłoszeniu podaje się: nazwisko i imię (imiona), numer ewidencyjny PESEL wyborcy oraz opiekuna, jeśli ma towarzyszyć wyborcy, oznaczenie miejsca zamieszkania lub innego miejsca odbioru, wskazanie, czy wyborca ma zamiar skorzystać z transportu powrotnego, oznaczenie wyborów, których dotyczy zgłoszenie, oraz numer telefonu lub adres poczty elektronicznej wyborcy, o ile posiada.
- wójt informuje wyborcę, który zgłosił zamiar skorzystania z prawa transportu do lokalu, o godzinie transportu do lokalu w dniu głosowania, najpóźniej na 3 dni przed dniem głosowania.

Przy planowaniu trasy przejazdu uwzględnia się wszystkie miasta, osiedla, wsie, osady położone w obrębie stałego obwodu głosowania. Przepisy są bardzo szczegółowe i precyzują m.in., że przystanki mają być zaplanowane w każdej miejscowości, w której mieszka co najmniej pięciu wyborców, a w dniu wyborów mają się odbyć co najmniej dwa pełne kursy w odstępie co najmniej czterech godzin. Pieniądze na transport wyborczy ma zapewnić wojewoda. Zmiany te mają prowadzić do zwiększenia frekwencji w wyborach i ich dostępności.

AD

Fundacja Niezależne Media
ul. Filtrowa 63/43
02-056 Warszawa

www.akademia-demokracji.pl

222 57 20 50

akademiademokracji@akademia-demokracji.pl

Obserwuj

Rozmawiaj

Angażuj się

Akademia Demokracji to:

- ✓ kształtowanie postaw społecznych
- ✓ edukowanie Polaków
- ✓ zachęcanie do udziału w wyborach
- ✓ promowanie i animowanie niezależnej debaty publicznej
- ✓ angażowanie przedstawicieli lokalnych społeczności do działania na rzecz swoich regionów

Dofinansowano ze środków
Kancelarii Prezesa Rady Ministrów